

מבית לוי

מבית מדרשו של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל גאב"ד ור"מ זכרון מאיר ב"ב ובעל "שבט הלוי" ע"י הגאון רבי משה שטיין שליט"א

גליון 30

בס"ז, פרשת בלק תש"פ

הלכות שבעה עשר בתמוז

- א. חייבים להתענות בי"ז בתמוז מפני הצרות שאירעו בו.
- ב. צום י"ז בתמוז מותר באכילה ושתייה בליל י"ז, וחייב הצום הוא מזמן עלות השחר.
- ג. צום י"ז בתמוז מותר ברחיצה, ובעל נפש יחמיר כמו בתשעה באב. ועיין בהערה:
- ד. הכל חייבים להתענות, אנשים ונשים. ובן מבן י"ג שנים ויום אחד, ובת מעת שהיא בת י"ב שנים ויום אחד חייבים להתענות.
- ה. קטנים שיש להם דעת להתאבל אע"ג שאין חייבים לחונכם, אפילו הם בני י"ב שנים, ואפילו בתענית שעות, מ"מ ראוי לחונכם שלא יאכלו רק מאכלים פשוטים לפי התינוק.
- ו. חולה אף שאין בו סכנה פטור מלהתענות.
- ז. מעוברות ומניקות שמצטערות הרבה אין להם להתענות. וגם אם אינן מצטערות אינן חייבות להתענות, אלא שנהגו להחמיר. ואם הם חלושות נראה דאין להם להחמיר. ומ"מ אף הצריך לאכול לא יענג את עצמו בבשר ויין רק כפי מה שצריך. ואף בזמניו אין להקל למעוברות ומניקות בריאות יותר מהמבואר בשו"ע. ובמצב של חולשה יתירה, או חששות רפואיים תשאל שאלת חכם.
- ח. חתן שחל הצום בתוך ז' ימי המשתה שלו חייב להתענות.

- א. בשו"ע סי' תקמ"ט ס"א. וכתב במ"ב, וטעם הצום כי בי"ז בתמוז אירעו בו ה' צרות, בו נשתברו הלוחות כשירד משה מן ההר כמפורש בתורה, ובוטל התמיד עוד מלהקריב בבית הראשון, והובקעה העיר בחורבן בית שני, ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה, והועמד צלם בהיכל. וענין התענית כתב הרמב"ם כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון הדברים אלו נשוב להיטיב כמו שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם וגו'.
- וכתבו האחרונים, ולכן חייב כל איש לשום אל לבו באותן הימים ולפשפש במעשיו ולשוב בהן, כי אין העיקר התענית, כמש"כ באנשי ניגון וירא האלקים את מעשיהם, ואמרו חז"ל את שקם ואת תעניתם לא נאמר אלא את מעשיהם, ואין התענית אלא הכנה לתשובה. ולכן אותם האנשים שכשהם מתענים הולכים בטיול ובדברים בטלים תפשו הטפל והניחו העיקר. (ח"א). ומ"מ אין לפטור את עצמו בתשובה בלבד כי ימים אלו הם מ"ע מדברי הנביאים להתענות בהם וכמ"ש למעלה, עכ"ד.
- ב. שו"ע סי' תקנ"ג ס"ב, וסי' תקס"ד. ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' קל"ח) שלפני תחלת הצום אין איסור לאכול בתוך חצי שעה, כיון שיש איסור לאכול אחר עה"ש לא חיישין שימשך באכילתו, ע"ש.
- ג. בשו"ע סי' תקנ"ג ס"ב צומות הללו חוץ מט"ב מותרים ברחיצה. ובמ"ב (סק"ו) כתב דבשעה שרצו וקבלו עליהם לצום בכל הג' תעניות הנ"ל לא קבלו עליהם שיהיו בחומר ת"צ כט"ב לפי שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה. ובעל נפש יחמיר בכולן כמו בט"ב (אחרונים). וכתב בשעה"צ (סק"ח), ועיין בעט"ז שכתב דעכשיו אין נוהגין לרחוץ בג' צומות. וכתב בפמ"ג דהיינו בחמין אבל בצונן י"ל דשרי בג' צומות, וה"ה פניו ידיו ורגליו בחמין י"ל דשרי, ע"כ. וטבילה במקוה חמה מותרת. ובל"ט יקיים עונתו, מ"ב.
- ד. ביאורו"ל ר"ס תקנ"ג, וכתב ואף שלא הביאו שתי שערות חייבים [פמ"ג בשם א"ר]. ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קכ"ב ב') דכונת הפמ"ג כאן דחייבים משום מנהג, אבל מדינת דעת המג"א (סי' תרט"ז סק"ג) והא"ר שם הסכים עמו (והובא במ"ב ס"ק י"ג), להקל. וע"כ אם הוא בריא היטב יעשה כהפמ"ג, אבל א"א לחייבו כלל כשיטת מ"א וא"ר. (וע"ש באות ג' אם להקל לו ביוהכ"פ פחות מכשיעור). ועיין בשו"ת שבט הלוי ח"י (סי' פ"א עניני ת"ב ד').
- ה. מ"ב (שם ס"ק ה'). [ומהרש"ם בדעת סי' תקנ"ד ס"ו ע"ש. ועיין בכף החיים שם ס"ק כ"ג].
 - ו. מ"ב שם.
 - ז. ואסור לו להחמיר על עצמו, מ"ב (ס"ק ד') מח"א.
 - ח. ואסורות להתענות, שעה"צ (ס"ק ג') מח"א. ואף קודם ארבעים יום יש לה דין מעוברת, עיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' פ').
 - ט. רמ"א סי' תקנ"ג ס"א.
 - י. מ"ב (ס"ק ד').
 - יא. שם.
 - יב. הוראת מרן זצ"ל. ורגיל להורות שעכ"פ יתחילו לצום, ואם אח"כ יהיה צורך לאכול מותרים.
 - יג. בביאורו"ל (סי' תקמ"ט) כתב בשם הריטב"א דחתן בז' ימי המשתה חייב להתענות. [והכל לפי הענין].

קובץ שאלות בעקבות הנגיף (יד)

לשאלות רבים נערכים בירורים מקיפים בנושא הצום בעקבות הנגיף ובעזרה נביא ההלכה בזה לידיעת הציבור לקראת הצום

האם החתן יכול להיות עם מסכה בזמן הקידושין
בודאי שלכתחלה ראוי שיראו העדים כל פניו אמנם אינו מעכב כיון שמכירים אותו בבירור, ועי' בשו"ע אבן העזר (סי' י"ז סכ"ד) שלהתיר אשה לשוק צריך היכר פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו [בב"י מהראשונים דהיינו הלחיים].

האם העדים יכולים להיות עם מסכה בשעת הקידושין, והאם במסכת שקף יש חשש
יש שהעירו שאם אין מכירים את העדים הוה עדות שאי אתה יכול להזימה (שא"א לומר עמנו הייתם במקום פלוני כיון שאין מכירים אותם), אמנם כ' הרמ"א (סי' מ"ב ס"ד) דעדי קידושין א"צ דרישה וחקירה. ובפ"ת (סי' ק"י"ד) מנודע ביהודה (סו"ס נ"ז ונ"ח) דן לפי"ז אם צריך עדות שאתה יכול להזימה.
בנוגע לעדות כשהעדים עם שקף, נראה פשוט שכמו שלא ראינו מי שמחמיר בעדי קידושין בעלי משקפים וכמו שראינו אצל גדולי ישראל, כן אין שום חשש בשקף.
ומה שכתוב בגמרא (ר"ה כד): לגבי קידוש החודש, ראינו בעשית אין מעידין עליו, שהראשונים פירשו שעשית היא מראה. והריטב"א פירש שעשית היא חלון שבכותל.
דברי הריטב"א הם רק לגבי קידוש החודש שצריך לדאות את תחילת מולד הלבנה בקטנותה ויתכן שע"י הזכוכית יראה נצוץ של משהוא אחר.
ובשו"ת שבות יעקב (ח"א סיק קכ"ו) שהובא בשע"ת (סי' תכ"ו ס"א) כ' שאפשר לקדש הלבנה דרך זכוכית וכ"ש דרך בתי עיניים ומ"ש הדבר שמואל (סי' רמ"ד) שאין לברך כשרואה דרך אספקליא מדובר כשאין רואה ברור, אבל כשרואה ברור ורואה צורת הלבנה ברקיע אין לטעות כלל.
וא"כ כ"ש בעדות קידושין שרואים מקרוב ממש שודאי אין לחוש כלל.

חתן וכלה שלא רצו לשתות מהכוס בחופה האם יש בזה חשש והאם חייב עכ"פ מסדר הקידושין לברך ולשתות

בברכת האירוסין לכו"ע אין הכוס מעכב (כמ"ש בשו"ע סי' ל"ד ס"ב) ובברכת נישואין הביא בחלקת מחוקק (סי' ס"ב סק"א) מחלוקת הראשונים (שהובא בטור) דלהרמב"ם כוס מעכב ולרא"ש אינו מעכב ובערוך השולחן כ' דהלכה כהרא"ש דאינו מעכב.
אמנם יש לדון אם גם השתיה מעכבת, עי' בשו"ע הרב (ריש סי' ק"צ) הביא ב' דעות אם רק בקידוש מעכבת השתיה או בכל ברכה על הכוס, ע"ש. וכיון שנוהגים רק לטעום מן היין בחופה ולא לשתות מלא לוגמיו, א"כ נראה שאין מעכבת השתיה (ורק משום גנאי לכוס יש לשתות, אבל אין מעכב).
ויש לדון עוד אם המברך שבע ברכות יוכל לשתות בלי לברך בופה"ג, דמאחר שנפסק שבמצוות דרבנן א"צ כוונה (שו"ע סי' ס'), והברכה על הכוס דרבנן א"כ יכול לשתות בלי לברך שוב, וסיפר לי הגר"מ גרינפלד שליט"א ששאל בכה"ג בבירך בברית בופה"ג ע"מ ליתן לקטן, והקטן לא רצה לשתות, והורה שיכול המברך לשתות.
ויש לדון אם רק המברך ברכה ראשונה בופה"ג יכול לשתות בלי לברך או גם מי שבירך ברכות אחרונות ורק שמע בורא בופה"ג או אפילו אחד מהנוכחים. עי' בשו"ע הרב (סי' ר"ג ס"ד) במי שמחזיק פרי בידו ושומע שאחר מברך שיוצא יד חובתו גם בלי שנתכוון דמצות דרבנן אינן צריכות כונה. ועי' שם בתהלה לדוד מה שהקשה על זה.

שעטנז במסכות

שאלה: פורסם כי המסכות עשויות מאלבד שהוא בד לבד שאינו ארוג ושמעורב בו שיירי בגדים שנתחנו ויתכן שיש בהם גם צמר ופשתים, האם יש בהם חשש של שעטנז.

תשובה: לאחר הבירור אין בזה כל חשש.

בירור המציאות: בקשנו ממנהל המעבדה העירונית בבני ברק הרב ישראל יעקב ניימן שליט"א שיבדוק את המסכות, והבדיקה העלתה שהאלבד עשוי כולו מסיבים, ואין שום שיירים של חוטים. במסכה שבדק היו רק סיבים סינטטיים.

והנה בסיבים נפסק בשו"ע (סי' רצ"ט ס"א) שאם הרוב אינו מצמר ופשתים היינו סיבי צמר ופשתים מעורבים בצמר גמלים, בטלים הצמר ופשתן ברוב, ורק אם יש חוטים אינם בטלים, כך שגם אם נחשוש שאכן יש מעט בגדי צמר ופשתים שנתחנו ודאי שהם בטלים ברוב.

ובכלל בדין לבד שעשוי מצמר ופשתים יש שתי דיעות, דעת השו"ע (סי' ש"א) כדעת הרמב"ם שאסור מה"ת, ודעת הרמ"א (סי' ש"א ס"ב) כדעת הרא"ש שאסור רק מדרבנן וביא שם גם דעת הרמב"ם.

בירור הלכתי: ועתה לעצם הענין האם מסכה משעטנז אסורה בלבישה. בשו"ע (סי' ש"א ס"ד) כתוב שכשמניחים תחבושת על המכה אין בה משום שעטנז שאין דרך חימום בכך.

ואף למ"ש בספר מבית לוי חלק יורה דעה (הל' שעטנז עמ' תפ"א) שהנוטל בגד לחצוץ בידיו כדי להמנע מהתחשמלות אסור ליקח בגד שעטנז דחשוב הנאת הגוף וזה עפ"מ"ש בשו"ע (סי' ש"א ס"ב) שאסור לקחת ביצה חמה בבגד כלאים, שכיון שהוא ניצול מלהיכוות מחום הביצה נחשב הגואה כמניעת קור.

נראה שכל אלה לא נחשב כאין דרך חימום בכך ולכן אסורים, משא"כ מסכה דומה לתחבושת שאין דרך חימום בכך.

ונראה שגם בחורף בזמן הקור לא נחשב מסכה כדרך חימום, אם לא שיקח צעיף ויעטוף פניו שאז דרך חימום בכך.

ואם נמצא במקום שאין חשש להדבקה ולובש רק כדי לא לקבל קנס דינו כלובש ע"מ לעבור את המכס, עי' בשו"ע (סי' ש"ו ס"ו) שהשו"ע אוסר והרמ"א מביא יש מתירין.